

آیت می گوید: هرچند من مظلوم واقع شده‌ام و اگر شکایت بکنم چیزی برای بنی صدر باقی نمی‌ماند، ولی وقتی فقیه عادل ما می‌گوید بروید با ایشان میثاق وحدت ببندید... من نظرم این است که باید به نظر امام عمل کنیم

شهید دکتر سید حسن آیت در کنار شهید آیت‌الله دکتر بهشتی، آیت‌الله خامنه‌ای و هانی الحسن سفیر وقت فلسطین در تهران، در دفتر حزب جمهوری اسلامی

شهید دکتر سید حسن آیت در کنار مرحوم حبیب‌الله عسگرآلادی و پاسدار آلادین

نگاهی به زمینه‌ها و انگیزه‌های ترور شهید دکتر آیت

ترور مکمل

مهدی گیلانی
پژوهشگر

شهید دکتر سید حسن آیت در حاشیه یک اردوی دانشجویی در شهر اصفهان

شهید دکتر سید حسن آیت در کنفرانس خبری خود در موضوع «نوار» در دفتر حزب جمهوری اسلامی

منابع:

سیره شهید بهشتی، نشر شاهد، ۱۳۸۲
مجلس شورای اسلامی دوره اول، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۶
بن‌بست غرور، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۲
دو دهه واپسین حکومت پهلوی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۴

فوق‌العاده مورخ چهارشنبه بیست و هشتم خرداد ماه ۱۳۵۹ به ارزیابی مطالب روزنامه انقلاب اسلامی پرداخته و نظر خود را بیان داشت. از حسن آیت پیرامون نوار توضیحاتی خواسته و اعلام شد «مطالبی که در این نوشته آمده، تحریف شده و قسمتی از یک گفت‌وگو است که به صورتی ناقص چاپ شده است.»

پایبندی عملی به ولایت فقیه

حسن آیت در یک مصاحبه علیه روزنامه انقلاب اسلامی به دلیل اتهام زدن و مشوش ساختن افکار عمومی، اعلام جرم کرد. نوار را به شهید جواد مالکی می‌دهند و پس از ارائه متن پیاده شده آن و اثبات تحریف سخنان آیت، پیشنهاد می‌شود دکتر آیت علیه بنی صدر به دیوان عالی کشور شکایت کند. شهید بهشتی این امر را نیازمند استیضاح از امام می‌داند. پس از ملاقات با امام، به شورای مرکزی چنین گزارشی می‌دهد: «امام بعد از عرایض من فرمودند: اگر بشود، شما یک میثاق وحدتی با آقای بنی صدر ببندید. من کارهای بنی صدر را توضیح دادم و گفتیم آقای آیت می‌خواهد شکایت بکند و حق هم دارد ولی ما نظرم این بود که چون مسأله مهم است شما در جریان باشید. امام دوباره فرمودند: من نظرم این است که اگر میثاق وحدتی با آقای بنی صدر ببندید، خوب است.» آیت می‌گوید: هرچند من مظلوم واقع شده‌ام و اگر شکایت بکنم چیزی برای بنی صدر باقی نمی‌ماند، ولی وقتی فقیه عادل ما می‌گوید بروید با ایشان میثاق وحدت ببندید... من نظرم این است که باید به نظر امام عمل کنیم.

جریان‌شناسی پیشتاز

نقش آیت در مجلس شورای اسلامی، بسیار برجسته بود. او در بسیاری زمینه‌ها صاحب‌نظر بود و در زمینه‌های بحث بودجه و مباحث مربوط به تدوین آیین‌نامه مجلس نقش فعالی را به عهده داشت. او در شناخت جریان‌ها و معرفی آنها تأثیرگذار بود و این رویکرد او سابقه دیرین داشت. به‌عنوان نمونه در سال ۱۳۴۲ سید حسن آیت در یک سخنرانی گفته بود که در حال حاضر بهائیان و یهودیان و توده‌ای‌ها با هم همکاری دارند، شاهد مثال را نیز باری و خسروانی دانسته بود که «بهبایی بودن‌شان محرز است». وی یادآوری کرده بود که در دربار نیز عده‌ای بهایی به کار مشغول‌اند و در امور مالی و تجاری نیز یهودیان کاملاً نفوذ دارند و تجارت کشور را قیضه کرده‌اند. اطلاعات و تحلیلی که وی در آن سال بدان پرداخت؛ هنوز پس از شصت سال برای برخی فهمیده نشده است.

اعتقاد ندارد، قطعاً چنین کسی را انتخاب نخواهند کرد، حال اگر نامزدی به این اصل اعتقاد نداشته باشد ولی مدعی اعتقاد بدان باشد، این موضوع باید برای مردم روشن گردد.» او برای این منظور پیشنهاد مناظره تلویزیونی داد.

او در هنگام بیان این مواضع، چهره شناخته شده‌ای بود. وی در انتخابات خیرگان قانون اساسی، به نمایندگی مردم اصفهان انتخاب گردید و دبیر مجلس خیرگان شد. مواضع آیت در مجلس خیرگان هنگام تدوین قانون اساسی بارها به مطبوعات کشیده شده بود و او از جمله مخالفان مؤثر پیش‌نویس قانون اساسی تهیه شده توسط دولت موقت بود. هنگام محاجه درباره «اصل ولایت فقیه» خوش درخشیده بود... مخالفت او با بنی صدر تا آنجا برای وی گران آمد، که به‌صورت جدی حذف نام وی از فهرست ائتلاف بزرگ را دنبال می‌کردند.

پانگی برای حضور پر قدرت در مجلس

در اولین انتخابات مجلس شورای اسلامی، چند روزی پس از انتخاب بنی‌صدر، آیت در ۲۴ اسفند ۱۳۵۸، با پس دست آوردن ۱۳۴۹۸۹۹ رأی یعنی ۹۳٫۹ درصد از آرای مردم تهران به نمایندگی مجلس انتخاب شد.

پس از آن، با طرح ماجرای «نوار آیت» سعی به رد اعتبارنامه وی کردند. روزنامه انقلاب اسلامی در تاریخ بیست و هشتم خرداد ماه ۱۳۵۹ با هدف افشاکاری، تحت عنوان طرح توطئه توسط دکتر حسن آیت، نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی و عضو مؤثر حزب جمهوری اسلامی، مطالبی را به چاپ رساند که در آن منبع افشاکاری، نواری قید شده بود که صدای دکتر آیت و شخص دیگری قابل تشخیص بود. در تحلیل روزنامه انقلاب اسلامی بر این موضوع تأکید شد که «اطلاع یافتیم که دکتر حسن آیت در صحبت‌هایی که نوار آن به دست آمده است، علیه بنی صدر به فعالیت‌های مخفیانه‌ای مشغول است و قصد آن را دارد که بنی‌صدر را به هر نحو که شده ناکام کند.»

شهید دکتر آیت نیز در گفت‌وگویی اعلام کرد: «در آینده مفصلاً در این مورد بحث خواهیم کرد و از توطئه عظیمی که روزنامه انقلاب اسلامی، علیه من و جمهوری اسلامی می‌خواهند پیاده کنند، پرده برخوادم داشت و نیز بزودی خواهیم گفت که مردم بدانند، من توطئه علیه کسی نکرده‌ام بلکه آنها هستند که علیه من و علیه امام و علیه جمهوری اسلامی، توطئه می‌کنند.» شورای مرکزی حزب جمهوری اسلامی در جلسه

«برابر اطلاع ساعت ۶:۵۰ روز ۶/۱۴/۵۰ آقای حسن آیت حدوداً ۴۵ [ساله] نماینده مجلس جمهوری اسلامی ایران مقابل منزلش... مورد اصابت گلوله قرار می‌گیرد...» این بخشی از گزارش افسر نگهبان کلانتری است. حادثه یک هفته پس از فرار بنی‌صدر و مسعود رجوی از کشور و کمتر از چهار روز پس از انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی رخ داده بود؛ امری که موجب شد رئیس مجلس وقت چنین واکنش دهد که «من به شهر بانی اخبار می‌کنم که از این پس ما نمی‌توانیم تحمل کنیم که بودجه به این تشکیلات اختصاص دهیم ولی در کنار کلانتری ماشین نماینده مردم را به گلوله ببندند و اتموبیل مهاجمان از جلوی کلانتری عبور کند و شما او را پیدا نکنید.»

دکتر سید حسن آیت؛ یکی از سرشناس‌ترین چهره‌هایی بود که از ابتدا به افشای چهره بنی‌صدر دست زده بود. او عضو شاخص حزب جمهوری اسلامی و از اعضای اولین شورای مرکزی آن بود که در حادثه ترور جمعی، در دفتر حزب حضور نداشت و به‌عنوان مسئول سیاسی حزب، از امیدهای برجای مانده برای بازسازی آن بود و اعتراض‌ها ناشی از آن بود که فهم در صدر فهرست ترور بودن او، چندان پیچیده نبود.

خسارت عدم مناظره

در اولین انتخابات ریاست جمهوری در ۵ بهمن ۱۳۵۸، شهید آیت نامزد احتیاطی در انتخابات شد. او خود به روزنامه کیهان گفته بود «من خودم برای اولین بار در حزب، آقای فارسی را برای کاندیدایی ریاست جمهوری پیشنهاد کردم و اکنون هم او را لایق‌ترین فرد بین کاندیداهای معرفی شده می‌دانم، ولی حزب تصمیم گرفت فرد دیگری را از کادر مرکزی کاندیدا کند تا در صورت بروز حادثه‌ای حزب بدون کاندیدا نباشد.» پس از حذف آقای جلال‌الدین فارسی از نامزدی ریاست جمهوری، آیت رقابت جدی‌تری را با ابوالحسن بنی‌صدر و حامیانش دنبال کرد. از همین رو به صراحت گفت: «مطالبی هست که کاندیداها در رابطه با مردم بیان داشتند و ادعاهایی است که بیان کرده‌اند، پس باید این روشن گردد که این ادعاها تا چه حد با واقعیت تطبیق می‌کنند، زیرا بعضی مسائل است که در میزان آراء تأثیر بسزایی دارد؛ مثلاً عدم اعتقاد به ولایت فقیه. اگر برای مردم روشن شود که کسی به ولایت فقیه

صبحگاه ۱۴ مرداد ۱۳۶۰، پزشکی قانونی تهران، پیکر شهید دکتر سید حسن آیت پس از ترور